

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.10, maj 2017

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Kim Steen Ravn

Tilsyn ved ph.d. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“[Andragende vedrørende sognebåndets
løsning, oplæst af etatsråd Treschow på
stændermødet i Roskilde 23/7]”

ved Kirsten Vad

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Andragendet
- 3 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 23. juli 1840 fremsatte Etatsråd W.F. Treschow Grundtvigs andragende om sognebåndets løsning for stænderforsamlingen i Roskilde. Stænderforsamlingerne mødtes hvert andet år, og møderne var ikke tilgængelige for offentligheden. Referater fra møderne blev derfor bragt i bl.a. *Tidende for Forhandlingerne ved Provindsialstænderne for Sjællands, Fyens og Lollands-Falsters Stifter samt for Island og Færøerne* (herefter *Stændertidende*). Her blev Grundtvigs andragende trykt.

Grundtvig begyndte sin kirkekamp i 1825. Den handlede om menigheden og forholdet mellem kirke og stat. Sognebåndets løsning var en del af denne sag. Læs mere om herom i indledningerne til [Om Daabs-Pagten](#) (1832) [Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet](#) (1834) og [Det Danske Fiir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet](#) (1836).

Ved stænderforsamlingens møde i 1838 havde en komite behandlet sagen om sognebåndets løsning, men ved den endelige afstemning afviste forsamlingen at

indgive begæringen til kongen. I 1840 forsøgte Grundtvig at bringe sagen frem igen med sit andragende.

2 Andragendet

I stænderforsamlingen blev ethvert forslag fremført af et medlem betragtet som et privat forslag, som enten blev afvist eller optaget til en videre regulær behandling. Det var op til medlemmerne selv, hvor længe de ønskede at modtage andragender under forsamlingerne (Jensen 1934, bind 2, s. 49). Grundtvig var ikke medlem af stænderforsamlingen og var derfor nødt til at finde en delegeret til at læse sit forslag op. I et brev til stænderforsamlingens formand, J.F. Schouw, den 16. juli 1840 fortæller Grundtvig, at P.G. Bang har lovet at bringe sognebåndets løsning op til stænderforsamlingens møde. Grundtvig finder det passende at vise sin interesse i sagen. Han skriver derfor et andragende, som han håber, Treschow vil fremføre for forsamlingen. Brevet til Schouw er skrevet i håb om, at han vil fremføre Grundtvigs forslag, hvis Treschow ikke vil gøre det (Grundtvig 1926, s. 319 f.). Treschow ender dog med at fremsætte forslaget for stænderforsamlingen.

Med sit andragende ønsker Grundtvig at udbedre de misforståelser, han mener, har haft en uheldig indflydelse på behandlingen af sagen om sognebåndets løsning. En af disse misforståelser var frygten for de "gudelige Forsamlingers" tiltagen, som fyldte meget ved stænderforsamlingens behandling af sagen i 1838. Ifølge Grundtvig har disse forsamlinger og løsning af sognebåndet ikke nogen forbindelse. Han fremhæver, at forslaget oprindeligt kom fra ham selv, og at han altid har været en "aandelig Modstander af de saakaldte gudelige Forsamlinger" (sp. 555). For ham at se er de opstået på grund af et religiøst behov, som almuen ikke finder tilfredsstillet ved statskirkens præster. Ved at stramme sognebåndet vil de gudelige forsamlinger blomstre op, og statskirken vil dermed svækkes. Hvis sognebåndet derimod løsnes, og enhver frit kan vælge den præst, han eller hun ønsker, vil det betyde en styrkelse af statskirken. Han afslutter med en bøn om, at hans andragende denne gang vil nå frem til Christian 8.

Ved samme møde blev et andet og mere moderat forslag fremført af P.G. Bang. Dette handlede om at give *bevillinger* til at lade dåb, altergang og konfirmation udføre af en anden præst end sognets egen (*Stændertidende* 1840, sp. 543 f.). Grundtvig ønskede derimod "at give alle frit Valg mellem Stats-Kirkens Præster ved *Sacramenterne* og *Confirmationen*" (sp. 556). Stænderforsamlingen havde nedsat en komite til at undersøge Bangs forslag og afviste at indgive Grundtvigs andragende til komiteen. Flere af medlemmerne mente ikke, at der var noget nyt i Grundtvigs forslag, og det blev afvist med 45 stemmer mod 23 (*Stændertidende* 1840, sp. 563). Forsamlingen endte med at indstille et forslag om frihed til at vælge præst ved altergang og konfirmation, mens friheden til at vælge præst ved dåb, begravelser og vielser blev forkastet. Regeringen imødekom forslaget angående konfirmationer og påpegede, at det allerede var muligt at opnå bevilling til altergang i andre menigheder (Jensen 1934, bind 2, s. 570). Grundtvig fortsatte sin kamp for frihed i statskirken, og først i 1855 blev retten til at løsne sognebånd indført.

3 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 2: (1821-1872). København.
- Jensen, Hans (1931-1934) *De danske Stænderforsamlings Historie*, bind 1-2. København.
- *Stændertidende, se Tidende for Forhandlingerne ved Provindsialstænderne for Sjællands, Fyens og Lollands-Falsters Stifter samt for Island og Færøerne.*
- *Tidende for Forhandlingerne ved Provindsialstænderne for Sjællands, Fyens og Lollands-Falsters Stifter samt for Island og Færøerne* (1840). København.